

လွိုင်ကော်
Loikaw

မြစ်ကြီးနား
Myitkyina

ဘားအံ
Hpa An

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့်
ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများ ဥစ္စာနေခွဲဝေမှုအတွက်
အဓိက စဉ်းစားစရာများ
သက်အောင်လင်းနှင့် မာရီအိုးရ်
မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ် အမှတ်(၄)

ရန်ကုန်
Yangon

နေပြည်တော်
Naypyitaw

မန္တလေး
Mandalay

မြောက်ဦး
Myauk-U

ထားဝယ်
Dawei

The Asia Foundation
Improving Lives, Expanding Opportunities

IGC International Growth Centre

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့်
ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများ ဥစ္စာနေခွဲဝေမှုအတွက်
အဓိက စဉ်းစားစရာများ
သက်အောင်လင်းနှင့် မာရီအိုးရ်

မူဝါဒရေးရာဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ်
အမှတ်(၄)

ဇွန်လ၊ ၂၀၁၄

ယခုမူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးချက်စာတမ်းငယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများ (ဥစ္စာနေခွဲဝေမှုအတွက် အဓိကစဉ်းစားစရာများ)၊ ဇွန်လ ၂၀၁၄၊ သက်အောင်လင်း နှင့် မာရီအိုးရ် တို့၏ မူရင်းသုတေသန စာစောင်အား အနှစ်ချုပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မူရင်းသုတေသနစာစောင်ကို ဖော်ပြပါ ဝက်ဆိုက်ဒ်လင့်တွင် ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ပါသည်။ <http://www.asiafoundation.org/publication/natural-resources-and-subnational-governments-in-myanmar-key-considerations-for-wealth-sharing-burmese/>.
ရည်ညွှန်းကိုးကား - သက်အောင်လင်း နှင့် မာရီအိုးရ် တို့၏ (ဇွန်လ ၂၀၁၄)၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများ (ဥစ္စာနေခွဲဝေမှုအတွက် အဓိကစဉ်းစားစရာများ)။ အာရှဖောင်ဒေးရှင်း၊ မြန်မာ့အရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ - စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ နှင့် International Growth Center

တစ်။ ။ သဘာဝသယံဇာတ နှင့် ပြည်နယ်များ အုပ်ချုပ်မှု

မြန်မာသည် ကျွန်း၊ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ဓာတ်သတ္တုများနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ယူနိုင်သည့်နေရာများ အပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတအမျိုးမျိုး စုံလင်စွာရှိသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအသွင်ပြောင်းမှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတထုတ်ယူခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျော့ခြင်း ကိစ္စများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု သမ္မတသိန်းစိန် အစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။^၁ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ ပမာဏ၊ ခွဲဝေမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိသကဲ့သို့ သဘာဝ သယံဇာတစီမံမှု၊ ဝင်ငွေစီးဆင်းမှုများတွင် ပြည်နယ် အစိုးရများ၏ ကဏ္ဍမှာလည်း ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။

နေခွဲဝေမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေးမှုများ မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ပေါ်ထွက်လာနေပြီ ဖြစ်သည်။ နေခွဲဝေမှုဆိုသည်မှာ သဘာဝသယံ ဇာတများမှ ရရှိလာသည့် ဝင်ငွေများ ခွဲဝေရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်ဟု Wennmann က အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ထားသည်။^၂ နေခွဲဝေမှု သို့မဟုတ် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုကို မြန်မာနိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း ဆွေးနွေးလျက်ရှိပြီး၊ အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်ရေး၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (ethnic armed groups (EAGs)) ကပါ မူအရ ထောက်ခံသည့် ကိစ္စဖြစ်သည်ဟု အချို့သော အကျိုးသက်ဆိုင်သူများက ထုတ်ဖော်ပြောကြားသည်။^၃

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆွေးနွေးသမျှ နေခွဲဝေမှုကိစ္စသည် အဓိက အချက် ၃ ချက်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသည့် မူဝါဒရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ - ဝင်ငွေစီးဆင်းမှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့်အတူ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတိုးချဲ့ ခြင်း၊ အဆိုပြုထားသည့် နိုင်ငံရေး/အခြေခံ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲတို့ဖြစ်သည်။ ယခု စာတမ်းငယ်သည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသည့် ဆွေးနွေးမှုများကို

အချက်အလက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ သဘာဝ သယံဇာတ စီမံမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် လေ့လာပြီးစေရိယာ၊ မလေ့လာရသေးသည့် ဧရိယာများကို ကနဦးမြေပုံထုတ် လမ်းကြောင်း ဖော်ထားပေးပါသည်။^၄

၁.၁။ ။ ဆွေးနွေးမှုလမ်းကြောင်းဖော်ခြင်း

ယခုစာတမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် မူဝါဒဆိုင်ရာကိစ္စကြီး ၂ ရပ်ကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ပထမအနေဖြင့် သယံဇာတများနှင့် သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသည့်ဝင်ငွေများကို ထိထိရောက်ရောက်စီမံပုံနှင့် ဒုတိယအနေဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့်/ ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများကြား ဝင်ငွေခွဲဝေပုံ (သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိသည့် ဝင်ငွေဖြစ်စေ၊ အခြားပုံစံဖြင့်ရရှိသည့် ဝင်ငွေဖြစ်စေ) ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝ သယံဇာတ စီမံမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အာရုံစိုက်ရမည့် အရေးကြီးကိစ္စများစွာ ရှိပါသည်။

၁။ ။ မြန်မာအစိုးရ၏ စုစုပေါင်းဝင်ငွေ၏ ရာခိုင်နှုန်းတစ်ခုသည် သဘာဝသယံဇာတပေါ်တွင် အလေးအနက် မှီခိုနေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ဝန်ကြီးဌာနများ အသုံးပြုသည့်စရိတ် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ ပြည်နယ် အစိုးရများသို့ လွှဲပြောင်းပေးမှုများတွင် သဘာဝသယံဇာတနေများ လွှဲပြောင်းပေး မှုများသည် အတိုင်းအတာတစ်ခု ပါဝင်သည်။

၂။ ။ သယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းမှ အခွန်စည်းကြပ်နိုင်မှု မရှိဘဲဖြစ်နေသည်။ သယံဇာတများမှ ဝင်ငွေများ စည်းကြပ်နိုင်ခြင်းမရှိ၊ ကောင်းစွာအသုံးချနိုင်ခြင်းမရှိပါက သယံဇာတ ထုတ်ယူ ရောင်းချခြင်းသည် နိုင်ငံကို အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမည် မဟုတ်ပါ။^၅ သို့သော်လည်း အခွန်သက်သာ ကင်းလွတ်ခွင့်များ (tax holidays) နှင့် ဥပဒေအသုံးချမှု အားနည်းခြင်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ သယံဇာတများ တရားဝင်၊ တရားမဝင် ထုတ်ယူသွားနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်စေသည်။

၃။ ။ သယံဇာတတည်ရှိမှု၊ အသုံးချနှုန်း၊ ထိခိုက်မှုများ၏ ပမာဏကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အတည်ပြု ဖော်ထုတ်ထားနိုင်သည့် သဘာဝသယံဇာတ ပမာဏ

^၁ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် မူဘောင်အရ ဦးစီးဌာနနှင့် အဖွဲ့ ၂၄ ခုကို ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ လက်အောက်ခံအဖြစ် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများသို့ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တာဝန်များ လွှဲပြောင်းပေးရန် ၂၀၁၃ ဩဂုတ်တွင် သမ္မတအမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။
^၂ Routledge စာအုပ်တိုက်မှ ထုတ်ဝေပြီး Lujala နှင့် Rustad တည်းဖြတ်သည့် တန်ဖိုးမြင့်သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ပဋိပက္ခလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု (In High-Value Natural Resources and Post-Conflict Peacebuilding) စာအုပ်မှ Wennman, A. (2011) ၏ စစ်မှန် ငြိမ်းချမ်းရေးအကျိုးအမြတ်ကလာ သဘာဝသယံဇာတ နေများခွဲဝေခြင်း၊ ('Sharing Natural Resource Wealth During War to Peace Transitions.')
^၃ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အကြံပေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု
^၄ ယခုစာတမ်းအတွက် သဘာဝသယံဇာတ ဟုဆိုရာတွင် သတ္တု၊ ကျောက်မျက်၊ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့၊ ကျွန်းသစ် နှင့် ရေအားလျှပ်စစ် တို့ကို ရည်ညွှန်းသည်။
^၅ Columbia University Press. မှ ထုတ်ဝေသည့် Humphreys, M., J. Sachs, နှင့် J. Stiglitz (2007) တို့၏ သယံဇာတကျိန်စာမှ ရုန်းထွက်ခြင်း (Escaping the Resource Curse) စာမျက်နှာ ၃၂၂ - ၃၃၆ သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှု၏ အနာဂတ်လမ်းရာ (Future directions for the management of natural resources)

အများအပြားရှိသော်လည်း အတည်မပြုနိုင်သေးသည့် စွမ်းအင် သိုက်များ သို့မဟုတ် ဓာတ်သတ္တုသိုက်အသစ်များ တွေ့ရှိမှုများ သည် သဘောထားအမြင်များကို ပြောင်းလဲစေနိုင်သည်။ သစ် ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းတွင် အများဆုံး ဖြစ်လေ့ရှိ သည့် တရားမဝင်တူးဖော်မှု (informal extraction) များကြောင့် ကုန်ခမ်းမှုနှုန်းကိုလည်း စုံစမ်းမရဖြစ်စေသည်။ သယံဇာတ ထုတ် ယူခြင်းကြောင့် နိုင်ငံအနေဖြင့် ပေးဆပ်လိုက်ရသည့် ပတ်ဝန်း ကျင်၊ လူမှုဝန်းကျင်၊ အခြေခံအဆောက်အအုံပိုင်းဆိုင်ရာ နှစ်နာမှု များကို စနစ်တကျတိုင်းတာထားခြင်းမျိုး ယနေ့ထိမရှိသေးပါ။

၄။ သယံဇာတ ဝင်ငွေများကို စုဆောင်းသင့်သည် သို့မဟုတ် အနာဂတ်အတွက် ရင်းနှီးမြုပ်နှံသင့်သည်။ သဘောတရား သတ်မှတ်ချက်အရ သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေများကို အနာဂတ် မျိုးဆက်များအတွက် စုဆောင်းခြင်း သို့မဟုတ် လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ် တိုးတက်ရန် ရင်းနှီးမြုပ်နှံခြင်း သို့မဟုတ် သယံဇာတ နေများကို ရေရှည်တွင် မဟာဗျူဟာကျကျ အသုံးချနိုင်ရန် စီးပွားရေး အမျိုးအစားစုံလင်အောင် ထောက်ပံ့ရာတွင် အသုံးပြု ရမည်ဖြစ်သည်။^၆

၁.၂။ နေခွဲဝေခြင်းနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံရာတွင် ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေး ထောက်ခံသူများက ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထက် ပြည်သူ လူထုနှင့် ပို၍နီးစပ်သည် ဟူသော အခြေခံဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းဖြင့် ထိရောက်မှု၊ မြန်ဆန်မှုပိုင်းတွင် တိုးတက်လာမည် ဟုဆိုကြသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် အနေဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းသည် အလွန်အန္တရာယ်များပြီး လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် ခက်ခဲသည်ကို အခြားနိုင်ငံများ၏ ဖြစ်စဉ်များက သက်သေထူနေ သည်။^၇ ဥပမာ ဆင်းရဲသားများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း ကိစ္စများ ကိုင်တွယ်ရာတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း၏ ဆောင်ရွက် ချက်များကို တွေ့ရလေ့မရှိပါ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ Kerala နှင့် West Bengal ပြည်နယ်များတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အခြေအနေများအရ

ရလဒ်ကောင်းများသည် ဗဟိုအစိုးရ သို့မဟုတ် ပါတီ၏ ဒေသန္တရ အဆင့်မှ ဆင်းရဲသားများ၏အကျိုးကို မြှင့်တင်လိုသည့် အား ကောင်းသည့် သံအဓိဋ္ဌာန် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အတူ ယှဉ်တွဲနေလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။^၈

ဇယားကွက် ၁။ ။ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ အခြေခံမူများနှင့် ထောက်ထားစဉ်းစားရမည်များ

<p>၁။ သဘာဝ ဝန်းကျင်၊ လူမှုဝန်းကျင်နှင့် အခြားနှစ်နာမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း</p>	<p>သတ္တုထုတ်ခြင်း၊ တူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများသည် ကြီးမားနိုင် သည်။ ဂါနာနိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လေ့ လာမှုအရ သတ္တုထုတ်သည့် ဧရိယာ အနီးမှ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှုနှုန်းသည်အခြားနေရာ နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ ကျသွားသည်။^၉ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း သဘာဝ သယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာ ရေး၊ လူမှုရေး ထိခိုက်မှုများကို စနစ်တကျ တိုင်းတာထားမှု မရှိသေးပါ။ တူးဖော်မှု ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် နှစ်နာမှု အ စိတ်အပိုင်းများကို ဒေသအကျိုးပြုမှု ပေါင်း စပ်ထားခြင်း မရှိသည့် နှစ်နာကြေးပေး အပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါက ရပ်ရွာများကို အနိမ့်ဆုံး အခြေအနေသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိ သွားစေမည်ဖြစ်သည်။ ထုတ် လုပ်မှုဒေသ ပြင်ပသို့လည်း သွယ်ဝိုက် ထိခိုက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေ နိုင်သည်။ ဥပမာ သဘာဝ သယံ ဇာတများ ပြည်ပ တင်ပို့မှုကြောင့် ငွေလဲနှုန်း များမြင့်တက်လာသည်ဆိုပါက သယံဇာတ မရှိသည့် ဒေသမှ တောင်သူများကို ထိခိုက် နှစ်နာစေမည်ဖြစ်သည်။</p>
--	---

^၆ Van der Ploeg, F, နှင့် A. Venables (2012) တို့၏ သဘာဝသယံဇာတခေ - အလုံးအရင်းနှင့်ဝင်ရောက်လာသည့် အမြတ်အစွန်းများ စီမံခြင်း အခက်အခဲများ (Natural resource wealth: The challenge of managing a windfall.) *Economics*, 4.
^၇ OECD ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍ ဖက်ဒရယ်ဝါဒ ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစာတမ်း (OECD Working Papers on Fiscal Federalism) မှ Balázs E. and H. Blöchliger (June 2013). တို့၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း နှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု - အပိုင်း ၂ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုပေါ်သက်ရောက်မှုများ (*Decentralisation and Economic Growth - Part 2: The Impact on Economic Activity, Productivity and Investment*).
^၈ Brighton: Institute of Development Studies မှထုတ်ဝေသည့် Crook, R. C. နှင့် A. Sverrisson (2001). တို့၏ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများမှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း နှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုတိုက်ဖျက်ခြင်း - နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် အနောက်ဘက်ဂေါဟာ သိပ်များထူးခြားနေသလား '(Decentralisation and poverty-alleviation in developing countries: a comparative analysis or, is West Bengal unique?)' (Vol. 130).
^၉ A The International Growth Centre. မှထုတ်ဝေသည့် ragon, M and J. Rud (April 2013). တို့ရေးသားသည့် ခေတ်သစ်စက်မှုလုပ်ငန်းများ၊ ညစ်ညမ်းမှုနှင့် စိုက်ပျိုးထွက်ကုန် - ဂါနာဖြစ်စဉ် (Modern industries, pollution and agricultural productivity: Evidence from Ghana) လုပ်ငန်းစာတမ်း

<p>၂။ အုပ်ချုပ်ရေး စနစ် ထိရောက်မှု</p>	<p>လျင်မြန်မှုနှင့် ထိရောက်မှု မြှင့်တင်နိုင်ရန် ကိစ္စရပ်များကို အနိမ့်ဆုံးအဆင့် အာဏာပိုင်များမှ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို subsidiarity ဟု ခေါ်ဆိုသည်။^{၁၀} ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနသည် မြို့နယ်စာရင်းစာရင်းအတွင်းရှိ လမ်းများသန့်ရှင်းရေး ပြုလုပ်ရန် အတွက် နေပြည်တော်သို့ တင်ပြရန် မလိုဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။</p>
<p>၃။ ဒေသများ ကြား တန်းတူ ညီမျှမှု ရှိ ရေး</p>	<p>သယံဇာတထုတ်ယူသည့် ဒေသများသည် လည်း ဆင်းရဲသည့်ဒေသများ ဖြစ်သည် ဆိုပါက သယံဇာတဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်းသည် ဒေသတွင်း မညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် နည်းလမ်းတစ်ခု အဖြစ် အင်ဒိုနီးရှား၊ အာချေးပြည်နယ်တွင် အသုံးပြုခဲ့သည့်အတိုင်း အသုံးပြုနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း သယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်းသည် မညီမျှမှုများကို ပို၍ပင် နက်ရှိုင်းသွားစေနိုင်သည်။ ပီရူးနိုင်ငံတွင် အချို့သော မြို့နယ်များသို့ ဝင်ငွေဝေစုအဖြစ် ခွဲဝေပေးသည့် အခွန်များသည် မြို့နယ်များကြား မညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။^{၁၁}</p>
<p>၄။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဒေသတွင်း မတည်ငြိမ်မှုများ</p>	<p>သယံဇာတဝေစုကို ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ ခွဲဝေပေးသည့် နေ့ခွဲဝေရေး သဘောတူညီချက်များကို အင်ဒိုနီးရှား၊ အီရတ်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ဆူဒန်နှင့် အခြားသောနေရာများတွင် အသုံးပြုကြသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရွက်နေသည့် အခြေအနေတွင် နေ့ခွဲဝေရေး သဘောတူညီချက်သည် အလျော့ပေးညှိနှိုင်းလိုသည့် သဘောဆောင်သည်။ သို့သော်လည်း စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုနှင့် အသုံးစရိတ်တာဝန်များ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိဘဲ ဝင်ငွေအလုံးအရင်းနှင့် ဝင်ရောက်လာခြင်းသည် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ချေကို မြင့်တက်စေသည်။</p>

<p>၅။ ဒေသခံများ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ဝေစု</p>	<p>သဘာဝသယံဇာတများသည် အမွေအနှစ်များဖြစ်သောကြောင့် ထိန်းသိမ်းရမည်ဟု ဒေသခံ ရပ်ရွာများက ရှုမြင်ထားကြသည်။ အမွေအနှစ်များကို ရောင်းချသူများသည် မှုတသည့် ဝေစုတစ်ခုကို ချန်ထားရမည်ဟု သောခံယူချက်ကို မကြာခင်တွေ့ရှိရသည်။^{၁၂} ဥပမာ အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါမှ ဌာနေလူမျိုးစုများသည် ၎င်းတို့နယ်မြေမှ သယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အထူးအခွင့်အရေးများ ရရှိထားကြသည်။</p>
---	--

နေ့ခွဲဝေရေးမူဝါဒများ သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှုဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ အခြေခံမူများကို ထောက်ထားစဉ်းစားရန်အရေးကြီးသည်။ မတူညီသည့် ရည်မှန်းချက်များအတွက်မတူညီသည့်မူဝါဒများလိုအပ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဇယားကွက် ၁ တွင် အသုံးပြုနိုင်သည့် အခြေခံမူများ ဖော်ပြထားသည်။

အခြားနိုင်ငံများမှ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖြစ်စဉ်များ

ဝင်ငွေခွဲဝေမှုသည် ဒေသခံရပ်ရွာများနှင့် အကျိုးအမြတ်များခွဲဝေမှု သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းတော့ မဟုတ်ပါ။ အခြားသောနည်းလမ်းများဆိုရာတွင် ဒေသခံလုပ်သားများ ဌာရမ်းရန် (ဒေသအကျိုးပြုသတ်မှတ်ချက်)၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေး တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဝင်ငွေများကို ဒေသခံများသို့ တိုက်ရိုက်ခွဲဝေပေးခြင်း နည်းလမ်းများ ပါဝင်နိုင်သည်။^{၁၃} ပြည်နယ် အစိုးရများနှင့် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုများပြုလုပ်ရာတွင် စဉ်းစားနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမှာ

- ပထမအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်ယူမှုကြောင့် သွယ်ဝိုက်ဖြစ်စေ၊ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ ခံစားရသည့်အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးများအတွက် နှစ်နာကြေးများ ပေါင်းစပ်လျက် အထွေထွေဝင်ငွေခွဲဝေခြင်းသို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း စနစ်တစ် ခုကို ပြုစုဖော်ထုတ်နိုင်သည်။

^{၁၀} Nixon and Joeline (2014).
^{၁၁} Jungbluth, Werner. (October 2012). ညက်နှင့်ယှဉ်သည့် အသုံးပြုမှု - ပီရူးတို့၏ သယံဇာတနေရာ စီမံရာတွင် ကူညီခြင်း (Spending Wisely: Helping Peruvians Manage Resource Wealth)
^{၁၂} Wennman, Achim (2012).
^{၁၃} Natural Resource Governance Institute မှ ထုတ်ဝေသည့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့ နှင့် ဓာတ်သတ္တုများအသုံးပြုခြင်း (Subnational: Harnessing Oil, Gas and Minerals for Local Development)

ထိုကဲ့သို့သောအခြေအနေမျိုးတွင် အစိုးရသည် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို အခြားဝင်ငွေများနည်းတူ သဘောထားကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်သည်။

• ဒုတိယအနေဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချရာ တွင် သဘာဝ သယံဇာတဝင်ငွေများကို အထူးဝင်ငွေအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဥပမာ သယံဇာတတည်ရှိရာ ဒေသတွင်းမှ ဒေသခံအစိုးရများသို့ ပေးသွင်းရန် သီးသန့်အခွန်များ သို့မဟုတ် အခွန်တော်များကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ ပြည်နယ်ဒေသများ ခံစားရသည့် ထိခိုက်မှုများအပြင် အခြားသောကိစ္စများ (ဥပမာ ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးအခြေအနေများ) ရှိမှသာ အသုံးချနိုင်သည့် နည်းလမ်းဖြစ်သည်။^{၁၄}

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ပြည်နယ်အစိုးရအများစုအတွက် ဗဟိုအစိုးရများမှ ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးမှုသည် အဓိက ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်ဖြစ်သည်။ လွှဲပြောင်းပေးရာတွင် ဝင်ငွေအမျိုးအစားအားလုံး သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေကို သီးသန့်ကိုင်တွယ်ခြင်းမျိုး ပါဝင်နိုင်သည်။^{၁၅} သဘာဝ သယံဇာတစီမံမှု အင်စတီကျု (Natural Resource Governance Institute) ၏ သယံဇာတစီမံမှု အဆင့်သတ်မှတ်ချက် (Resource Governance Index) ပါ သယံဇာတ ကြွယ်ဝသည့် နိုင်ငံ ၅၈ နိုင်ငံ အနက် နိုင်ငံ ၃၀ တွင် ဒေသ၊ တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ နိုင်ငံအဆင့်အစိုးရများက သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေလွှဲပြောင်းပေးသည့် ဝင်ငွေခွဲဝေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိကြသည်။^{၁၆} သဘာဝသယံ ဇာတဓနများ ခွဲဝေရာတွင် - သယံဇာတအားလုံးကို လွှဲပြောင်းပေးရန်မလို၊ အချို့သော သယံဇာတများကို နိုင်ငံအဆင့်ရည်ရွယ်ချယ် သို့မဟုတ် တိုးတက်မှုနှင့်နေ့သည့်ဒေသများသို့ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ဦးတည်လျက် လွှဲပြောင်းပေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ချန်ထားနိုင်သည်။^{၁၇} ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတမှ ဝင်ငွေများလက်ခံ ရသည့်အခါတွင်

- သယံဇာတလုပ်ငန်းပေါ်တွင် အခွန်များ တိုက်ရိုက် စည်းကြပ်လာနိုင်သည်။
- ဒေသထွက်သယံဇာတများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် ဝေစုကို

ဗဟိုအစိုးရမှ တိုက်ရိုက်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများ ရှိလာနိုင်သည်။

- နိုင်ငံဘတ်ဂျက်လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ထုတ်လုပ်ရာဒေသသို့ ဦးစားပေးသည့် သွယ်ဝိုက်လွှဲပြောင်းပေးမှုများ ရှိလာနိုင်သည်။

ရံဖန်ရံခါတွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ထုတ်လုပ်ရာဒေသကြား (အထက်အောက် ခွဲဝေမှု) ခွဲဝေမှုများရှိသည်။ ပြည်နယ်အားလုံးသို့ သယံဇာတ ဝင်ငွေများ ခွဲဝေသည့်ပုံစံ (အလျားလိုက်ခွဲဝေမှု) လည်းရှိသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် အခွန်ဝင်ငွေများ၊ သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကိုမတူညီသည့် ဒေသအဆင့်အစိုးရများကြား ခွဲဝေရာတွင် လူဦးရေနှင့် အခြားအချက်အလက်များပေါ် အခြေခံသည့် အချိုးအစားအတိုင်း ခွဲဝေသည်။^{၁၈} အင်ဒိုနီးရှားသည် ဘက်စုံပါဝင်သည့်စနစ်တစ်ခုအရသဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေများကို ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် အချိုးအစားတစ်ခုအတိုင်း ခွဲဝေသည့် စနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။^{၁၉} ဒေသများကြား မညီမျှမှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပူပန်မှုများကြောင့် အထွေထွေဘဏ္ဍာရေး လွှဲပြောင်းမှုများကို ပြည်နယ်များ၏ စုစုပေါင်းဘတ်ဂျက်များ သာတူညီမျှရန် အသုံးပြုကြသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံမှ မူဝါဒရေးရာချမှတ်သူအများစုမှာ အင်ဒိုနီးရှားလမ်းစဉ်ကို ဥပမာအနေဖြင့် သတ်မှတ်ကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှားသည်လည်း မြန်မာကဲ့သို့ပင် သယံဇာတ အစုံအလင်သည် နေရာအနှံ့တွင် ပျံ့နှံ့နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ဘဏ္ဍာရေး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းပုံစံသည် အဆင့်ဆင့် ပြင်ဆင်သဘောတူ လာခဲ့ကြသည့် ပုံစံဖြစ်သည်ကို သတိထားရန်လိုအပ်ပါသည်။

နစ်။ ။ သဘာဝသယံဇာတနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများ

၂.၁။ ။ နောက်ခံ

ယနေ့ထက်တိုင် မြန်မာ့ သဘာဝ သယံဇာတများကို ဗဟို (ပြည်ထောင်စု) အစိုးရမှ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ၎င်းတို့လက်အောက်ခံ နိုင်ငံပိုင် လုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် အဓိက စီမံအခွန်စည်းကြပ်သည်။

^{၁၄} ၂၀၁၄ ဧပြီ ၃၀ တွင် Duke University မှ R. Conrad နှင့် အီးမေးဖြင့် ဆက်သွယ်မေးမြန်းချက်
^{၁၅} ဘရာဇီး၊ ဂါနာ၊ အင်ဒိုနီးရှား နှင့် နိုင်ဂျီးရီးယားတို့တွင် အစိုးရတွင်းလွှဲပြောင်းမှု စနစ် ၂ ခု သီးခြားရှိသည်။ အထွေထွေ အခွန်များ လွှဲပြောင်းပေးမှု နှင့် သီးသန့်တစ်ခုဖြစ်သော ဓာတ်သတ္တု ရေနံ သို့မဟုတ် ဓာတ်ငွေ့ဝင်ငွေများအတွက်သာ အကျိုးဝင်သည့် ထွက်ကုန်အခြေပြုလွှဲပြောင်းပေးမှု
^{၁၆} ကနေဒါ၊ အမေရိကန်၊ တောင်အာဖရိကတွင် အထွေထွေလွှဲပြောင်းပေးမှုတစ်ခုတည်းသာရှိသည်။ Natural Resource Governance Institute မှ ထုတ်ဝေပြီး Bauer, Andrew (2013) ရေးသားသည့် ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့ နှင့် ဓာတ်သတ္တု ဝင်ငွေများ ပြည်နယ်အဆင့်စီမံမှု (Subnational Oil, Gas and Mineral Revenue Management)
^{၁၇} Bauer, Andrew (2013).
^{၁၈} Nixon H and Cindy Joelene (2014).
^{၁၉} International Monetary Fund. (August 2012). 'IMF Country Report No. 12/219 ဖိလစ်ပိုင် - သတ္တုနှင့် ရေနံကဏ္ဍ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း (Philippines: Reform of the Fiscal Regimes for Mining and Petroleum)' p. 43 <http://www.imf.org.gate2.library.lse.ac.uk/external/pubs/ft/scr/2012/cr12219.pdf>
^{၂၀} Agustina et al. 2012.

မြန်မာနိုင်ငံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၃၇ အရ

က) နိုင်ငံတော်ရှိ မြေအားလုံး၊ မြေပေါ်မြေအောက်၊ ရေပေါ် ရေအောက် နှင့် လေထုအတွင်းရှိ သယံဇာတပစ္စည်းအားလုံး၏ ပင်ရင်းပိုင်ရှင်ဖြစ် သည်။

ခ) နိုင်ငံပိုင်သယံဇာတပစ္စည်းများအား စီးပွားရေးအင်အားစုများက ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို ကွပ်ကဲကြီးကြပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ဥပဒေ ပြဌာန်းရမည်။

၁၉၈၀ နှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၉၉၀ အစောပိုင်းကာလ အပစ်အခတ် ရပ်ထားသည့် အတောအတွင်း အပစ်ရပ်နယ်မြေများတွင် သဘာဝသယံဇာ တူးဖော်မှုများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ အထူး သဖြင့် ကရင်၊ ကချင်၊ ရှမ်း ပြည်နယ်များမှ သတ္တုတူးဖော်မှုနှင့် သစ်ထုတ်လုပ်မှုများ ဖြစ်သည်။ မြန်မာအစိုးရသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ရတနာ၊ ရဲတစ်ခုပိုက်လိုင်းများဖြင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ တင်ပို့ခဲ့သည်။ ထိုကာလအတွင်း တရားဝင် ငွေလဲနှုန်းကို အဆမတန် မြင့်တင်ထားခြင်းကြောင့် နိုင်ငံပိုင် လုပ်ငန်းများမှရရှိလာသည့် ဝင်ငွေတန်ဖိုးအမှန်သည် အစိုးရ စာရင်းများတွင် ပေါ်ထွက်လာခြင်းမရှိပါ။ ယင်းပြဿနာသည် ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံပိုင် လုပ်ငန်းများတွင် အဆိုးဆုံးအနေအထားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။^{၂၀} အနာဂတ် သဘာဝ သယံဇာတစီမံခြင်း၊ ဝင်ငွေစီမံခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ယင်းကာလအပိုင်းအခြား အတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စများမှာ ပြည်သူများ ကြားတွင် တသသ ပြောဆိုနေကြဆဲဖြစ်သည်။

သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက် အစိုးရ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် သဘာဝသယံဇာတ ကဏ္ဍကို နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖြင့် ထည့်သွင်းထားသည်။ ၂၀၁၂ တွင် မူကြမ်းပြုစုခဲ့သည့် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက်အခြေခံမူဘောင် တွင် သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိလာသည့် အကျိုးအမြတ်များကို

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ၊ တန်းတူညီမျှခွဲဝေရေးအတွက် ကတိပြု ချက်များပါဝင်သည်။^{၂၁} ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာစီမံမှု တိုးတက်စေရန် အတွက် အလုပ်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းသကဲ့သို့ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)^{၂၂} အဖွဲ့ဝင်လောင်းအဖြစ် လည်း လျှောက်ထားခဲ့သည်။ EITI အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအနေဖြင့် မြန်မာသည် ကုမ္ပဏီများမှ ပေးသွင်းမှုအားလုံး၊ အစိုးရလက်ခံရရှိ သည့်များကို အစီရင်ခံ ထုတ်ပြန်ရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မြန်မာသဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိလာသည့် ဝင်ငွေများ အဝင်အထွက်လမ်းကြောင်းကို ပုံဖော်နိုင်မည်ဖြစ်သော် လည်း စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုတော့ တိုက်ရိုက် ဖြေရှင်းနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းအ များအပြားကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီး (corporatizing) အသွင် ပြောင်းနေခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိက လက်လွှဲနေသည့် ကာလ ဖြစ်သောကြောင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန်လည်း အရေးကြီးသည်။^{၂၃}

၂.၂။ မသေချာမရေရာမှုများနှင့် အခက်အခဲများ၏ မူလ အရင်းအမြစ်ဖြစ်ခြင်း

ပွင့်လင်းမြင်သာရေးအတွက် အင်တိုက်အားတိုက်ဆောင်ရွက် နေသည့်တိုင် သယံဇာတထုတ်ယူခြင်း၊ ဝင်ငွေစီးဆင်းမှုများ ပုံဖော်နိုင်ရန်မှာ ရနိုင်သမျှအချက်အလက်များကို စုစည်းပြီး လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ရမည့် အဆင့်အဖြစ်နှင့်သာ ရှိနေပါသေးသည်။ ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတူးဖော်မှု ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်သော ၂၀၁၃ သယံဇာတစီမံမှု အဆင့်သတ် မှတ်ချက်တွင် (Resource Governance Index) မြန်မာသည် နောက်ဆုံး နေရာမှ ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။^{၂၄} မသေချာမရေရာသည့် ကိစ္စ အများအပြားရှိပြီး အောက်ဖော်ပြပါများသည် လေ့လာရန် လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ထုတ်ထားသည့် ကိစ္စများဖြစ်သည်။ သယံဇာတ အမျိုးအစား၊ တည်ရှိသည့်အနေအထား၊ ပျံ့နှံ့ပုံ၊

^{၂၀} The Asian Development Bank (2015) မှ ပြုစုသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးစီမံမှု 'Fiscal Management in Myanmar' ABD Economics Working Paper Series, no. 434, June 2015. <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161213/ewp-434.pdf>
^{၂၁} စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက်မူဘောင်၊ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
^{၂၂} EITI သည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စာချုပ်လည်းမဟုတ် သဘောတူညီချက်လည်းမဟုတ်ပါ။ EITI အခြေခံမှာ
 ၁) ဖွင့်မြဲခြင်း - ကုမ္ပဏီများနှင့် အစိုးရများ၏ ဘဏ္ဍာရေးမှတ်တမ်းများကို လွတ်လပ်သည့် တတိယအဖွဲ့အစည်းစစ်ဆေးမှုကို ခံယူခြင်း
 ၂) ကဏ္ဍစုစုစိတ်ဟိုဒါပါဝင်သည့် ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ထုထောင်ခြင်း - အရပ်ဖက်လူအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုရှိစေရန်၊ ပြည်သူများပေးတာဝန်ခံမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။
 The Asian Development Bank (2015) ၏ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးစီမံမှု စာတမ်းမှ ရယူသည်။ ('Fiscal Management in Myanmar' ABD Economics Working Paper Series)
^{၂၃} EITI လုပ်ငန်းစဉ်သို့တက်လှမ်းနေသည့် မြန်မာ (Myanmar moving towards the EITI.' 2014)
^{၂၄} Corporatization ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံပိုင် ပစ္စည်းများနှင့် တာဝန်များကို ကော်ပိုရေးရှင်းအဖြစ် အသွင်ပြောင်းသည့် ဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည်။ ပိုင်ဆိုင်သူအဖြစ် အစိုးရသည် အပြည့်အဝမဟုတ်လျှင်ပင် အများစု ပိုင်ဆိုင်သူအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားသည်။
^{၂၅} Natural Resource Governance Institute. 2013 Resource Governance Index.

ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့နှင့် ဓာတ်သတ္တုသိုက်များ ရှာဖွေမှုများကို လက်ရှိတွင် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။ အတည်ပြုပြီးသည့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များကို နောင် နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ထုတ်ယူမည်ဖြစ်သော်လည်း ရှာဖွေတွေ့ရှိ မှု အရွယ်အစားကို မသိရှိရသေးပဲဖြစ်နေသည်။

- **တရားဝင်၊ တရားမဝင်၊ အရောရောအနှောအနှော ထုတ်ယူမှုများ**
 - ကဏ္ဍအလိုက် တရားဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အဆင့်မှာ ကွဲပြားသည်။ တူးဖော်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု သဘောသဘာဝ များအရ ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ တရားဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုမှာ မြင့်တက်လျက်ရှိပြီး ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျွန်းသစ်ကဲ့သို့သော သယံဇာတများ ထုတ်လုပ်မှုတွင် တရားမဝင်ထုတ်လုပ်ခြင်း (မှောင်ခို) သည် တရားဝင် ထုတ်လုပ်ခြင်းထက် အဆပေါင်း များစွာ ပိုနေသည်။ တူးဖော်ရေး လုပ်ငန်း၏ နေရာအတော် များများတွင် မီးခိုးရောင်ဇရိယာများလည်း ရှိနေသေးသည်။ ဥပမာ မှတ်ပုံတင်ပြီး လိုင်စင် ရထားသည့် ကုမ္ပဏီများသည် အခွန်တာဝန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- **ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့်နေရာများ၊ စင်ပြိုင်အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်များနှင့် ပြည်သူ့စစ်များ** - အချို့သောဒေသများမှာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေခြင်း သို့မဟုတ် အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားခြင်းတို့ကြောင့် သယံဇာတ အုပ်ချုပ်စီမံမှုစနစ်များမှာ အပြိုင်အဆိုင် ဖြစ်ပေါ် နေသည်များလည်းရှိသည်။^{၂၇} အပြိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များမှ လိုင်စင်များချထားပေးခြင်းနှင့်အတူ အချို့သော ထုတ်လုပ်မှု များ (အားလုံးမဟုတ်) ကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း များရှိသည်။ ထိုစနစ်များသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ဝန်ကြီး ဌာနနှင့် စစ်တပ်၏ စနစ်များနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်၊ တိုက်ဆိုင်နိုင် သို့မဟုတ် အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ပေါ်နေနိုင်သည်။ နယ်ခြားစောင့် တပ်နှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းထားသည့် ပြည်သူ့စစ်များသည် တူး ဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် လျက်ရှိနေသည်။
- **စစ်တပ်ပိုင်ကုမ္ပဏီများ** - မြန်မာ့စီးပွားရေး ကော်ပိုရေးရှင်း ကဲ့သို့ သော မြန်မာစစ်တပ်ပိုင်ကုမ္ပဏီများ၊ အစုအဖွဲ့များသည် တူးဖော် ရေးကဏ္ဍများတွင် အကြီးအကျယ် ရင်းနှီးမြုပ်နှံ ထားကြသည်။^{၂၈} သတ္တုလုပ်ကွက်နေရာများသည် တပ်မတော်

နှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် အစုအဖွဲ့များ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသည့် နေရာများအတွင်း တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ သော ဒေသများကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် တပ်မတော်သည် အထူးအားထုတ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းဆောင်ရွက်ချက်များ သည် အကြမ်းဖက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အလားအလာကို မှေးမှိန်စေပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည်ဖော်မှုကို အကြီးအကျယ် ထိခိုက်စေသည်။ စစ်ဆင်ရေးများ၏ လျှို့ဝှက်သည့် သဘောသဘာဝများ ကြောင့် အကျင့်ပျက်လာဘ်စားမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် မှုများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

- **ဝင်ငွေစီးဆင်းမှု နှင့် ပမာဏ** - ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဘတ်ဂျက်ကို ဝန်ကြီးဌာနအလိုက် ထည့်ဝင်သည့် ပုံမှန်ဝင်ငွေ ရရှိ မှုများကိုသာ ထုတ်ပြန်သည်။ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများအလိုက် သီးခြားဘတ်ဂျက်စာရင်းများ၊ စာရင်းစစ်တာဝန်များ၊ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာလည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရများသည် ၎င်းတို့နယ်မြေ အလိုက် ကျင့်သုံးမည့် သဘာဝသယံဇာတ မူဝါဒများချမှတ်ရန် စတင်မှုများရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏ ဥပဒေပိုင်း၊ လက်တွေ့ပိုင်း ကန့်သတ်ချက်များ၊ ပြည်ထောင်စု၏ ကန့်သတ်ချက်များမှာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။
- **ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသခံရပ်ရွာများသို့ ထိခိုက်စေခြင်း** - ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေအရ အချို့သော သယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း များ ပြုလုပ်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့်တိုင် တူးဖော်ခြင်းများ ကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသခံရပ်ရွာများ နစ်နာခြင်းကို စနစ်တကျ စောင့်ကြည့်ခြင်းမှာ အနည်းငယ် သို့မဟုတ် မရှိ သလောက်ပင်ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုပေါ်တွင် ဓန ခွဲဝေရေးမူဝါဒများ၏ သက်ရောက်မှုကို ဆန်းစစ်ရန်၊ လိုအပ် နေသည့် နေရာများသို့ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ခြင်း ဆန်းစစ် နိုင်ရန်အတွက် တရားဝင် တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများမှ ရရှိလာ သည့် ဝင်ငွေစီးဆင်းမှု အချက်အလက်များ လိုအပ်သည်။

၂.၃။ ။ ဥပဒေမူဘောင်၊ အုပ်ချုပ်ရေးမူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံ EITI လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ဥပဒေများ အသေးစိတ် လေ့လာထားမှုကို လတ်တလောထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ဥပဒေသုံးသပ်မှု

^{၂၇} The Asia Foundation. မှထုတ်ဝေပြီး Joliffe, K. (2014). ရေးသားသည့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့်ဒေသများမှ တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခနှင့် လူမှုဝန်ဆောင်မှုများ (Ethnic Conflict and Social Services in Myanmar's Contested Regions).

^{၂၈} ၂၀၁၁ - ၁၂ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်စာရင်းများအရ ဦးပိုင်၊ MEC နှင့် MDI (မြန်မာကာကွယ်ရေးပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေးစက်ရုံများ) (Myanmar Defence Industries) များသည် ရှမ်း၊ မန္တလေး၊ ကရင် နှင့် တနင်္သာရီဒေသရှိလုပ်ကွက်များမှ ထုံးကျောက်၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ကြေးနီ၊ သလင်းကျောက်၊ သံရိုင်း နှင့် စကျင်ကျောက်များထုတ်ယူမှုအတွက် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန သို့ အခွန်များ၊ အခကြေးငွေများပေးသွင်းခဲ့သည့်မှတ်တမ်းများရှိသည်။ (ကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် မေးမြန်းချက်)

အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။^{၂၆} ကဏ္ဍအလိုက် သက် ရောက်မှုရှိသည့် ဥပဒေများအပြင် သတ်မှတ်ချက်နှင့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှ သတိပေးမှုများသည်လည်း သယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုပေါ် သက်ရောက် ဆုံးဖြတ်သည်ဟု အစီရင်ခံစာတွင် မှတ်ချက်ပြုထားသည်။ ဌာနတွင်း အသုံးပြု နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ကာလရှည်ကြာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအချို့မှာ ဥပဒေဖြင့် ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိ သည့် ကိစ္စများဖြစ်သည်။ ဒေသအဆင့်တွင် တည်ဆဲဥပဒေကို သတိမမူမိဘဲ ဒေသတွင်း စီမံကိစ္စရပ်များကို ထိန်းချုပ်သည့် ရိုးရာ အစဉ်အလာ ထုံးထမ်းဥပဒေများကိုသာ လေးစားသည့် ကိစ္စရပ် များလည်း မကြာခင်ဆိုသလို ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။^{၂၇} ^{၂၈} ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများ အလျင်အမြန်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် ဥပဒေအမျိုးမျိုးသည် တူညီသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုတည်းအတွက် အကျိုးဝင်နေလေ့ရှိသည်။ သို့သော်လည်း ယင်းဥပဒေများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု လိုက်လျောညီ ထွေမဖြစ်ပဲ တည်ရှိနေလေ့ရှိသည်။

အုပ်ချုပ်မှုတာဝန်ပိုင်းတွင် ထပ်နေသည့် ကိစ္စများလည်း ရံဖန်ရံခါ ပေါ်ပေါက်တတ်သည်။ ဥပမာ - သတ္တုလုပ်ကွက်တစ်ခုသည် ကာကွယ်သစ်တော ဧရိယာအတွင်း ကျရောက်နေခြင်း။^{၂၉} အာရှ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ ကဏ္ဍဆန်းစစ်မှုအစီရင်ခံစာအရ စွမ်းအင်ကဏ္ဍ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဝန်ကြီးဌာန ၇ ခု အတွင်း ပျံ့နှံ့ဖြစ် တည်လျက်ရှိသည်။ ဝန်ကြီး ဌာနအလိုက် မူဝါဒဆောင်ရွက်မှုများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများမှာ သီးခြား ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ထိုရောက် မှု တိုးမြှင့်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်များ ပြန်လည် ခန့်အပ် ခြင်းကို အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက် ရာတွင် ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ကဏ္ဍအလိုက် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပြီး ထပ်နေသည့်လုပ်ငန်းများကို လျော့ချ သင့် သည်။

၂.၄။ ။ သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေများ၏ အရေးပါ အရာ ရောက်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းတွင် အမျိုးမျိုးသော သဘာဝသယံဇာတများ ပျံ့နှံ့တည်ရှိလျက်ရှိသည်။ ပြည်ပပို့ကုန် ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဓာတ်ငွေ့၊ ရေနံ၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ကျောက်စိမ်း၊ ရတနာ၊ သတ္တုများ နှင့် သစ်လုံးများ တင်ပို့မှုများဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ၂၀၁၂ - ၁၃ ခုနှစ် ဂျီဒီပီ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည်။^{၃၀} သဘာဝသယံဇာတ မှရရှိသည့် ဝင်ငွေသည် အစိုးရအတွက် နိုင်ငံခြားဝင်ငွေအများဆုံး ရှာဖွေပေးနိုင်သည့် ကဏ္ဍဖြစ်သည်။^{၃၁} သဘာဝသယံဇာတ ဆက်နွယ်သည့် ပေးသွင်းမှုများတွင် အခွန်ဝင်ငွေ၊ အခွန်မဟုတ် သည့် အခြားဝင်ငွေများ ပေါင်းစပ်လျက်ရှိသည်။^{၃၂} သဘာဝ သယံဇာတမှ ရရှိလာသည့် ဝင်ငွေခွဲဝေပုံအတိအကျကို တိုင်းတာ ရန် ခက်ခဲရသည့် အကြောင်းရင်းများမှာ

- ၁) ပြည်တွင်းအခွန်ဌာနမှ စည်းကြပ်သည့်အခွန် (တူးဖော် ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သည့် ကုမ္ပဏီများမှ ပေးသွင်းသည့် အခွန်များ၊ နိုင်ငံပိုင် လုပ်ငန်းများမှ အခွန်ပေးသွင်းမှုများအပြင် သဘာဝသယံဇာတနှင့် ဆက်နွယ်မှုမရှိသည့် အခွန်များလည်း ပါဝင်သည်)
- ၂) အရှုံးပေါ်သည့်လုပ်ငန်း၊ အမြတ်ထွက်သည့်လုပ်ငန်းများ၏ ဝင်ငွေများသည် မိခင်ဝန်ကြီးဌာန၏ စုစုပေါင်းစာရင်းသို့သာ ဝင်ရောက်ခြင်းကြောင့် မည်သည့်လုပ်ငန်းသည် အရှုံးမည်မျှ ပေါ်သည်၊ အမြတ်မည်မျှ ရှိသည်ကို သိရှိရန်ခက်ခဲခြင်း
- ၃) ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ စည်းကြပ်သည့် ပေးသွင်းမှုများ၊ အခွန်တော်များနှင့် အခကြေး ငွေများကို ပုံစံတစ်ခုတည်းသတ်မှတ် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ အများပြည်သူ သိရှိစေရန် ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

^{၂၆} Tun, M. (2014). တွင်းထွက်လုပ်ငန်းများပွင့်လင်းမြင်သာမှုလုပ်ငန်းစဉ် - ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာ ('The Extractive Industries Transparency Initiative in Myanmar: Legal review report.')

^{၂၇} ချင်းအရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် မေးမြန်းချက်

^{၂၈} FLEGT (2011) မြန်မာ လေ့လာမှုစာစဉ် ၄။ သစ်တောဥပဒေအသုံးချမှု၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ခြုံငုံလေ့လာမှု၊ http://www.burmalibrary.org/docs15/Forest_Trends-Overview_of_Forest_Law_Enforcement-en-red.pdf

^{၂၉} ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနတို့နှင့် မေးမြန်းချက်

^{၃၀} World bank, (2013, October), မြန်မာ့စီးပွားရေးလေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း

^{၃၁} Myanmar Centre for Responsible Business (2014, March)

^{၃၂} အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျာကာတာတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် Alternative Visions for Decentralization ညီလာခံတွင် Agustina *et al.* (March 2012). တင်သွင်းသည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း၏ နိုင်ငံရေး စီးပွားရေး ဆက်နွယ်မှုများ စာတမ်း (' Political economy of natural resource revenue sharing in Indonesia.) စာမျက်နှာ ၁၂ - ၁၃

^{၃၃} ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍ ကောက်ခံသည့်အခွန်ကို ဖော်ပြပါ ဇယားမှ ချန်လှပ်ထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၂။ ။ ၂၀၁၄/၁၅ ခုနှစ် နိုင်ငံပိုင်သယံဇာတများပေါ် အခွန်စည်းကြပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သတ်ပြီး ပြည်တွင်းအခွန်ဦးစီးဌာန၏ ခန့်မှန်းချက်များ (ကျပ်သန်းပေါင်း)။^{၃၆}

အခွန်	ဝန်ကြီးဌာန	ခန့်မှန်းချက်
မြေခွန်	ပြည်ထဲရေး	၀.၈၉
ရေခွန်	စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်း	၁၀၁၆.၅၄
တာဝန်ခွန်	ပြည်ထဲရေး	၀.၀၃
သစ်တောထွက်ကုန်များ ထုတ်ယူခြင်းကို ကောက်ခံသည့်အခွန်	ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာ	၁၈၄၈.၀၆
ဓာတ်သတ္တု အရင်းအမြစ်များပေါ် ကောက်ခံသည့်အခွန်	ပြည်ထဲရေး	၇.၄၅
ရေလုပ်ငန်းခွန်	မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်းနှင့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန	၁၀၈၃.၇၀
ရာဘာလုပ်ငန်း အခွန်	ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာ	၀.၅၀
ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့တူးဖော်ခြင်းအပေါ် စည်းကြပ်သည့် အခွန်	စွမ်းအင်	၃၂၉ ၃၄၃.၂၇
ဓာတ်သတ္တုများနှင့် ကျောက်မျက် အခွန်	သတ္တုတွင်း	၁၄၀၀
လျှပ်စစ်ထုတ်ယူခြင်းအပေါ် ကောက်ခံသည့်အခွန်	လျှပ်စစ်	၁၁၄၆၀

ကိုးကား - ၂၀၁၄ ဇူလိုင် ၁၄ ရက်နေ့ ကြေးမုံသတင်းစာမှ MDRI-CESD ဘာသာပြန်ဆိုမှု။

နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ တွက်ချက်မှုအရ ၂၀၁၃ - ၁၄ ခုနှစ် ကဏ္ဍစုံမှ အခွန်ဝင်ငွေသည် ဂျီဒီပီ၏ ၄.၄ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပြီး အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အနည်းဆုံးဖြစ်သည်။^{၃၇} ကနေဒါသည် ဂျီဒီပီ၏ ၁၁.၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ ထိုင်းသည် ၁၆.၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဖိလစ်ပိုင်သည် ၁၂.၉ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးစုစည်းနိုင်သည်။^{၃၈} မြန်မာ၏ အခွန်ဝင်ငွေများအနက်မှ မည်မျှသည် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများမှ အထူးသဖြင့် မြန်မာ့ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းမှ ဝင်ရောက်ခြင်းဖြစ်သည် သို့မဟုတ် တွင်းထွက်တူးဖော်ရေးဆောင်ရွက်နေသည့် ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများမှရရှိခြင်းဖြစ်သည်မှာလည်း မသဲကွဲဖြစ်နေပါ။ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများအားလုံးသည် တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသော်လည်း အမြတ်အစွန်းအများဆုံးရရှိသည်မှာ စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန၊ သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ခံလုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှ ရရှိသည့် အမြတ်အစွန်းများသည် လျှပ်စစ်ဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ခံ နိုင်ငံပိုင်

လုပ်ငန်းကဲ့သို့ အရှုံးပေါ်နေသည့် လုပ်ငန်းများကို အထောက်အပံ့ပေးရာတွင် အများအားဖြင့် အသုံးပြုသည်။ သဘာဝသယံဇာတ အခွန်များကို သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများမှ တဆင့် စည်းကြပ်လျက်ရှိသော်လည်း အခွန်စည်းကြပ်သည့် အခြားဌာနများလည်း ရှိနေသေးသည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ခံ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနသည်လည်း အခွန်အချို့စည်းကြပ်သည်။ (ဇယားကွက် ၂ ကိုကြည့်ပါ)။^{၃၉} အချို့သော အခွန်များကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများက ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ ဇယား ၅ အရ တိုက်ရိုက်စည်းကြပ်သည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများသည် သဘာဝသယံဇာတနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အခွန်အခများ သို့မဟုတ် အခွန်များကို စည်းကြပ် ကောက်ယူခွင့်ရှိသည်။^{၄၀} ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများနှင့် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများသည် အမြတ်၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ဝင်ငွေခွန် (အမြတ်ခွန်)

^{၃၇} International Monetary Fund မြန်မာအရအသုံးစရိတ် အချက်အလက်၊ (ဘဏ္ဍာရေးနှင့်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသည့် ပြည်သူ့ကဏ္ဍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အကျဉ်းချုပ်)
^{၃၈} ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးမှုအညွှန်းကိန်း၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Development Indicators, World Bank). Accessed 4 June 2014. <http://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS>
^{၃၉} Arnold, M. and Kyi Pyar Chit Saw (2015, March), မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ ကျောရိုးဖြစ်သည့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် ပတ်သတ် လေ့လာတင်ပြချက်၊ မြန်မာနိုင်ငံပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ဒေသန္တရအဆင့်အုပ်ချုပ်မှု ဆွေးနွေးချက်စာတမ်းများ
^{၄၀} Arnold, M. and Kyi Pyar Chit Saw (2014).
^{၄၁} ပြည်ထောင်စု ရသုံးမှန်းခြေစာရင်း ဥပဒေ ၂၀၁၃-၁၄ (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် အက်ဥပဒေ ၂၀/ ၂၀၁၄)
^{၄၂} Myanmar Centre for Responsible Business (2014).
^{၄၃} 'Kidnapped' (၂၀၁၄ မေ ၂၃) *The Economist*. <http://www.economist.com/news/business/21602719-chinese-miner-tries-be-nice-kidnapped>.

အဖြစ်ပေးသွင်းရန် သတ်မှတ်ထားသည်။^{၄၀} တူးဖော်ရေး လုပ်ကွက်အနီးမှ မြို့နယ်သို့ ပေးသွင်းခြင်း မဟုတ်ဘဲ လုပ်ငန်း ဌာနချုပ်တည်ရှိရာ မြို့နယ်မှ ပြည်တွင်းအခွန်ဦးစီးဌာန အရာရှိ ထံသို့ ပေးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။

ကုမ္ပဏီအားလုံးမဟုတ်ဘဲ အချို့သောကုမ္ပဏီများမှ လူမှုဝတ္တရား ဖြည့်ဆည်းခြင်း (corporate social responsibility' (CSR)) ပေးသွင်းမှုများ ပြုလုပ်သည်။ ယင်းအသုံးစရိတ်များသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဘတ်ဂျက်သို့ ဝင်ရောက်ခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် CSR စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိုးရ၏တာဝန်များ၊ အသုံးစရိတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပုံများကို ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေ သည်။^{၄၁} ဥပမာ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးမှ စစ်တပ်ပိုင် မြန်မာ့စီး ပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် နှင့် တရုတ်ပိုင် ဝမ်ပေါင် ဖက်စပ်တူးဖော် သည့် လက်ပံတောင်း ကြေးနီစီမံကိန်းသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် CSR လုပ်ငန်းများအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁.၈ သန်း အသုံးပြု ခဲ့သည်။ ဒေသ CSR အသုံးစရိတ်အဖြစ်အသုံးပြုရန် တစ်နှစ် လျှင် အနည်းဆုံး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ သန်း ထည့်ဝင်ရန် စာချုပ် စာတမ်းများအရ သဘောတူထားပြီး တူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများ စတင်ပြုဆိုင်ပါက အမြတ် ၂ ရာခိုင်နှုန်း ထည့်ဝင်အစားထိုးရန် သဘောတူထားသည်။^{၄၂} ဒေသခံရပ်ရွာများ၏ ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြ မှုများ နှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေး ရေးကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာထွက်ရှိပြီးနောက်ပိုင်း စာချုပ်ပြန်လည် ညှိနှိုင်းရာတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းငွေသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးဘတ်ဂျက်နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပါ။ အသုံးစရိတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ပုံမှာ လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။^{၄၃}

၂.၅။ ။ ပတ်ဝန်းကျင်ဥပဒေ

၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ ရေရှည် တည်တံ့သည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးတို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး အရေးကြီးသည့် ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။

အပိုဒ် ၃၉၀ တွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အောက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ် များတွင် နိုင်ငံတော်အား ကူညီရန် တာဝန်ရှိသည်။

က) အမျိုးသား ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းစောင့် ရှောက်ခြင်း

ခ) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း

ဂ) လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မြင့်မားလာ စေရန် ကြိုးပမ်းခြင်း

ဃ) အများပြည်သူပိုင်ပစ္စည်းများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း

၂၀၁၂ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေသည် မြန်မာ၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အတွက် အဓိက ဥပဒေဖြစ်ပြီး နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှု အကောင် အထည်ဖော်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းမှုကို ထည့်သွင်း ပေါင်းစပ်နိုင်ရန် အခြေခံမှုများ လမ်းညွှန်ချက်များကို ဖော်ပြပေး ထားသည်။ သို့ သော်လည်း နည်းဥပဒေများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ အချောသပ်ရေးဆွဲနေသည့် အဆင့်တွင်သာ ရှိနေသေးသည်။^{၄၄} ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအရ လက်တွေ့အကောင်အထ ည်ဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြုစုရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပေါ်သို့ သက်ရောက်မှုများရှိမည့် ပထမဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူမှုများပါဝင်မည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လိုက်နာရန် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု စစ်တမ်း သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။^{၄၅} နိုင်ငံခြား အစုအဖွဲ့များမှ တင်သွင်းလာသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အဆိုပြုလျှောက်လွှာများ ဆုံး ဖြတ်သည့်အခါတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေနှင့်အတူ EIA ကို တွဲဖက်အသုံးပြုသည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာန (Environmental Conservation Department (ECD)) ကို တိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ECD သည် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာမူဝါဒများ ချမှတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ECD ရုံးများကို နိုင်ငံအနှံ့တွင် ခရိုင်၊ မြို့နယ်အဆင့်ထိ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ဦးစီးဌာနသစ် ပေါ်ထွက်လာ ခြင်းကြောင့် နယ်မြေအဆင့်ဆင့်မှ ECD ရုံးများ၊ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများကြား တာဝန်ခွဲဝေမှု အကောင်းဆုံးပုံစံ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် တွေးဆနိုင်သည့် အခွင့် အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်။

^{၄၀} မြန်မာဒီမိုကရက်တစ်အသံ၏ ၂၀၁၃ ဇူလိုင် ၁၆ လက်ပံတောင်းစီမံကိန်း အမြတ်ဝေစု အစိုးရသို့ တိုးမြှင့်ပေးမည့်စာချုပ် ကော်မရှင်အတည်ပြု (Myo Zaw Linn (16 July 2013). 'Commission approves contract giving govt larger share of Laptadaung profits.' *Democratic Voice of Burma*)

^{၄၁} ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ ၂၀၁၂ အပိုဒ် ၃

^{၄၂} ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ ၂၀၁၂ အပိုဒ် ၇

^{၄၃} ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် အစိုးရများနှင့် မေးမြန်းချက်

^{၄၄} *devolution* ပြုလုပ်သည့်အခါတွင် ဒေသခံအစိုးရများသို့ လွတ်လပ်စွာလုပ်ပိုင်ခွင့်အတော်များများနှင့်အတူ အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးသည်။ *deconcentration* ပြုလုပ်သည့်အခါ အောက်ခြေအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပိုလာသည်။ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်လာနိုင်သော်လည်း ဗဟိုသို့ တာဝန်ခံရသည်။

၂.၆။ ။ ပြည်နယ်အစိုးရဘတ်ဂျက်များနှင့် ဝင်ငွေစုစည်းမှု

၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများသည် အချို့သော သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှုအပိုင်းတွင် ဥပဒေချုပ်ကိုင်၊ အခွန် စည်းကြပ်နိုင်သည်။ ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေ ဇယား ၂ စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဆားနှင့် တန်ဖိုးနည်း သစ်တောထွက်ကုန်များကဲ့သို့ ကိစ္စများကို စီမံခွင့်အာဏာ ရှိကြသည်။ ဇယား ၅ တွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများမှ ကောက်ခံရမည့် အခွန်အခများ စာရင်းကို ဖော်ပြ ထားပြီး အဖိုးမတန်လှသည့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို သာ အခွန်ကောက်ယူနိုင်သည်။

သဘာဝ သယံဇာတဆက်စပ်လုပ်ငန်းများ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချ ခြင်းသည် ပုံစံ ၂ မျိုးဖြင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။

၁) ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ အချို့သော တာဝန်များကို ပြည်နယ်/ တိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း

၂) ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများမှ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေ အလိုက် ထုတ်ပြန်သည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် အမိန့်များ

ယင်းအပြောင်းအလဲများ၏ ထိရောက်မှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိသော်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရများသည် သဘာဝသယံဇာ စီမံခြင်း လုပ်ငန်းများဖွဲ့စည်းပုံများ၊ အစုအဖွဲ့များ၏အခြေခံဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်စီမံမှုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှု တာဝန်များမှာ အရေးပါသည်။ ယင်းအပြောင်းအလဲများ၏ အခြေခံ ယူဆချက်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ထက်စာလျှင် လူထုနှင့် ပို၍နီးစပ်ပြီး အလျင်အမြန် တုန့်ပြန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည် ဟူသောယူဆချက်ဖြစ်သည်။^{၅၇} လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခင်းအကျင်းသည် အာဏာ ခွဲဝေပေးမှု (devolution) နှင့် ပေါင်းစပ်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် အခွန် ဝင်ငွေ ကောက်ခံမှုကိုသာ သီးသန့် ဖြေလျော့သည့်ဘက်သို့ ဦးတည်နေသည်။^{၅၈} ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသ ကြီး ဘတ်ဂျက်များတွင် အခွန်များ၊ အခကြေးငွေများမှ နယ်မြေအလိုက်ရရှိ သည့်ဝင်ငွေ၊ နိုင်ငံ ပိုင်လုပ်ငန်းများပေးသွင်းမှုများ၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ၏ ချေးငွေ၊ ထောက်ပံ့ငွေများပါဝင်သည်။

ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဘတ်ဂျက်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပြည်ထောင်စု

သို့ အဆိုပြုလွှာများတင်သွင်းပြီး ညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက် ဆုံးဖြတ်သည်။ ဒေသန္တရဝင်ငွေနှင့် အသုံးစရိတ် လိုငွေ၊ ယခင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့်ပုံစံများမှ ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် ဘတ်ဂျက်ဆုံးဖြတ်မှုများ ဆောင်ရွက်သည်။ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးမှ ကောက်ခံသည့် အခွန်အခများ ဖြစ်သော နိုင်ငံနယ်မြေအလိုက် ရရှိသည့် ဝင်ငွေအမျိုးအစားအများစု မှာ နိုင်ငံအဆင့်ဘတ်ဂျက်ကို တိုးတက်စေခြင်းမရှိပါ။ ဝင်ငွေစည်းကြပ်သည့် ကိစ္စတွင် သဘာဝ သယံဇာတဝင်ငွေကို နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းချုပ်ထားမှုမှ ခွဲထုတ် လိုက်ခြင်းသည် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ စည်းကြပ်မှုများ ထိထိ ရောက်ရောက်ဆောင်ရွက်လိုသည့် သဘောထားကို လျော့ကျ သွားစေသည်။

၂.၇။ ။ လတ်တလောဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးသည့် အပြောင်းအလဲ များနှင့် အဆိုပြုထားသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ

အာဏာခွဲဝေပေးရေး (decentralisation) နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ဗဟိုမှ လုပ်ငန်းများခွဲဝေပေးခြင်း (deconcentration) အရ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပြောင်းလဲမှုပုံစံတွင် ဦးစီးဌာနတစ်ခုလုံး (သစ်တောရေးရာ ဦးစီးဌာန သို့မဟုတ် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဘတ်ဂျက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သော်လည်း သက်ဆိုင် ရာဝန်ကြီးဌာနများသို့ အစီရင်ခံရန် သတ်မှတ်ထားချက်ကို ဆက်လက်ကိုင်စွဲထားသည်။

ပြင်ဆင်မှုပြုလုပ်ရန် အဆိုပြုထားသည့် ၁၉၉၄ သတ္တုတွင်းဥပဒေ တွင် အသေးစားတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းလိုင်စင်ချထားပေးခြင်းကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် ပါဝင်သည်။ အဆိုပြုထား သည့် ပြင်ဆင်မှုများတွင် အသေးစားနှင့် တစ်နိုင်တပိုင် တူးဖော်ခွင့် လိုင်စင်ချထားပေးခြင်းကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများက ဆုံးဖြတ် ချထားပေးမည် ဖြစ်သော်လည်း လုပ်ကွက်များမှ ရရှိလာသည့် အခွန်အခဝင်ငွေများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီး ဌာနစာရင်းသို့ သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ အချို့သော ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများ၊ လွတ်တော်များကို အသေးစား တူးဖော် ခွင့် ဆုံးဖြတ်ချခွင့် လွှဲပြောင်းပေးမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် တိုက်တွန်း မှုများရှိပြီး ၎င်းတို့ကလည်း အပြောင်းအလဲများကို လိုလား ပါသည်ဟု ပြောခဲ့ကြသည်။

^{၅၇} ရှမ်း အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်နှင့် မေးမြန်းချက်
^{၅၈} ရန်ပုံငွေစတင်ချိန်၊ ပေးသွင်းမှုများ စီမံပုံကို မေးမြန်းခံပုဂ္ဂိုလ်မှ ဖြေဆိုခြင်းမပြုပါ။
^{၅၉} ရှမ်းတောင်ပိုင်းမှ သတ္တုတွင်းအသင်းနှင့် မေးမြန်းချက်

ရှမ်းပြည်နယ်မှ အရာရှိတစ်ဦးက - တရားမဝင်လုပ်ကွက်တွေအများကြီးရှိပါတယ်။ ဒါတွေကို ကျနော်တို့စီမံရင်ပိုထိရောက်မှာဖြစ်ပြီး ပြည်နယ် အစိုးရအတွက် ဝင်ငွေရရှိစေမှာဖြစ်ပါတယ် - ဟုဆိုသည်။ တာဝန်ခံမှု ကင်းမဲ့နေခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ထုတ်ဖော်ပြောကြားသူများလည်းရှိနေသည်။^{၉၆} အသေးစားတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းအဓိပ္ပာယ်ကို ကောင်းစွာသတ်မှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်သည့် အစီအမံများရှိမှသာ ယင်းလွှဲပြောင်းပေးမှုများသည် ကြီးကြီးစားစား ဆောင်ရွက်လိုသည့် သဘောထားများကို နှိုးဆော်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ အခွန်စည်းကြပ်မှု ထိရောက်စေရန်မှာ အခြားပုံစံဖြင့် ပံ့ပိုးမှုများ လျော့ချမှုမပြုဘဲ ကောက်ယူရရှိသည့် အခွန်အခများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်မှသာဖြစ်နိုင်သည်။ လိုင်စင်ချထားပေးခြင်းကို လျှို့ဝှက်စွာ ဆောင်ရွက်ပြီး အားကောင်းသည့် ဥပဒေ အသက်သွင်းမှုနှင့်လည်း ပေါင်းစပ်နိုင်မှုမရှိပါက အကျင့်ပျက် လာဘ်စားမှုများ အများအပြားပေါ်ပေါက်လာရန် အလားအလာရှိသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပေါ်ထွက်လာစေရန် ဥပဒေမူဘောင်ချမှတ်ထားသော်လည်း လက်ရှိအချိန်ထိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုကို ကာကွယ်မည့် အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အသက်သွင်းရန် အစီအစဉ်များ ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိ သေးပါ။ အကွက် ၁ တွင် သဘာဝသယံဇာတနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်နယ်သုံးဥပဒေ ရေးဆွဲအတည်ပြုခြင်းများ ဆောင်ရွက်ထားသည့် ဥပမာများကို ဖော်ပြထားသည်။ သဘာဝသယံဇာတမှ ဝင်ငွေဖော်ထုတ်ရန် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများရှိ ခေါင်းဆောင်များ၊ အချို့သော မဲဆန္ဒနယ်များ၏ အသိအမြင်များ နိုးကြားလျက်ရှိသည့် အရိပ်အယောင်များအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ ပုံပျက်ပန်းပျက်မှုများကာကွယ်ရန်အတွက် စနစ်တကျ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေရန် တစ်ဦးချင်း၏ အားထုတ်မှုများလည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အကွက် ၁။ ။ သဘာဝ သယံဇာတမှ ပြည်နယ်ဝင်ငွေ ဖော်ထုတ်ခြင်း

- ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရသည် ဝန်ကြီးချုပ် ဒီဂရီအသုံးပြုပြီး ဆင်းရဲ မွဲတေမှုတိုက်ဖျက်ရေး နှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ရန်ပုံငွေ ထူထောင်ထားသည်။ ပြည်နယ် သစ်တောရေးရာ နှင့် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးအဆိုအရ ရန်ပုံငွေ စတင်ချိန်မှစပြီး လက်ရှိအချိန်ထိ ကျပ်ငွေသန်း ပေါင်း ၂၄၀ ထည့်သွင်းထားနိုင်သည်ဟု သိရသည်။^{၉၇} လုပ်ကွက် အမျိုးအစားနှင့် အရွယ်အစားလိုက်ပြီး အခကြေးငွေ ပေးသွင်းရသည်။ တောင်သူများသို့ အသေးစား ငွေချေးမှု များ ပြုလုပ်ရာတွင် ရန်ပုံငွေကို အဓိကထား အသုံးပြု သည်။ ချေးငွေများကို ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ ခေါင်းဆောင်များမှတစ်ဆင့် ပေးဝေသည်။^{၉၈}
- ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်သည် ကျောက်မျက်ဖြတ်ခြင်း နှင့် ကျောက်သွေးခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဥပဒေ ရေးဆွဲလျက် ရှိသည်။^{၉၉} ၁၉၉၆ မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေအရ ကချင်ပြည်နယ်မှ တူးဖော်ရရှိသည့် ကျောက်စိမ်းများကို နေပြည်တော်ရှိ ကျောက်စိမ်းပြင်ပွဲတွင် ရောင်းချရန် သတ်မှတ်ထားသဖြင့် ကျောက်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ကျောက်သွေးခြင်းကို ကချင်ပြည်နယ် အတွင်းဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲ ရှိသည်ဟု လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ရှင်းပြသည်။
- ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဖားကန့်သို့ လမ်း ဖောက်ရန်အတွက် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်သည့် ကုမ္ပဏီများကို ကျပ် ၁၀ သန်းစီ ထည့်ဝင်ရန် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။^{၉၉}

၂.၈။ ။ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှု

ပြည်နယ်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဌာနများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းသည် အရေး ကြီးသည့် တိုးတက်မှုဖြစ်ပြီး သယံဇာတထုတ်ယူခြင်း၏ ဆိုးကျိုးများအတွက် တာဝန်ခံမှုဖြင့်တင်ရန်၊ အကာအကွယ်ပေး မှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများ အသက်ဝင်အားကောင်းစေရန် ဂရုတစိုက် ကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ခံအရာရှိ များကို စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ လမ်းညွှန်မှုများပြု

^{၉၆} ကချင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်အမတ်များနှင့်မေးမြန်းချက်။
^{၉၇} Myanmar Freedom Daily, တွင် ၂၀၁၄ မတ်လ ၁၀ ရက်နေ့စွဲဖြင့် ဖော်ပြထားသည့် ရတနာမြေသို့သွားလမ်း ရန်ပုံငွေနှင့် ပတ်သက်ပြီး လွှတ်တော်အမတ်များမေးမြန်းသတင်း (Aung Kyaw Zin, (10 March 2014.) 'Lawmakers demand legal clarity on gem-road fund.').
^{၉၈} တောင်းဆိုမှု demand side တာဝန်ခံမှုဟုဆိုရာတွင် မြစ်ဆုံဆည်နှင့် လက်ပံတောင်းကြေးနီစီမံကိန်းများ ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်းတို့ကို ဥပမာပေးနိုင်သည်။ မြေယာအခွင့်အရေး အပြည့်အဝရရှိရန်၊ ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရန်အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အသုံးချရန်၊ သဘာဝသယံဇာတစီမံမှု ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဒေသခံများပါဝင်မှုကို တိုးမြှင့်ရန် တိုက်တွန်းမှုများ ပြုလုပ်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများ။

လုပ်နိုင်ကြပြီး သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှု အစီအစဉ်များ ဗဟိုချုပ် ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှုများကို ပြည်နယ်အဆင့်ထိ ဖြေလျှော့လိုက်မည်ဆိုပါက ဒေသအဆင့်မှ တာဝန်ခံမှုအတွက် တောင်းဆိုမှုများရှိရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ပြည်နယ်အစိုးရ များနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် မြို့နယ် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့် ဆွေးနွေးနိုင်ရန် စီစဉ်မှုများလည်း လိုအပ် မည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေများမှာ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် လက္ခဏာများတွေ့ရှိနေရပြီး ဆက်လက်ပံ့ပိုးရန်လိုအပ်ပါသည်။^{၅၄}

ဒေသခံမီဒီယာ၊ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရွေးကောက်ခံ အရာရှိများ၏ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမှာ အပေါ်ယံသဘောမျှသာ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် နေရာအများအပြားရှိပြီး ပြည်နယ်များမှ အာဏာ ရှိ အရေးပါသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရွေးကောက်မခံခြင်း နှင့်/ သို့မဟုတ်တာဝန်ခံမှု ဖျက်သိမ်းရသည့်အနေအထားများရှိသည်။ အချို့သော အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် EITI လုပ်ငန်း စဉ်တွင် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်အတူ ကဏ္ဍစုံ အကျိုးသက်ရောက်သူများ အဖွဲ့တွင် ပါဝင်လျက်ရှိကြသည်။

သုံး။ ။ မူဝါဒဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အချက်များ

၃.၁။ ။ အပေးအယူ နှင့် အန္တရာယ်များ

သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အခက်အခဲအများအပြားရှိ သည်။ သယံဇာတစီမံမှုကို စနစ်တကျဆောင်ရွက်ရန် ခက်ခဲသကဲ့ သို့ ရရှိလာသည့်ဝင်ငွေများကို စနစ်တကျအသုံးပြုရန်လည်း အခက်အခဲများရှိသည်။ အားကောင်းတာဝန်ခံမှုရှိသည့် ပြည်နယ် အဆင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ နိုင်ငံအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း နှင့် ဘဏ္ဍာရေးစီမံမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိပါက အန္တရာယ်မှာ ပို၍ဆိုးဝါးနိုင်သည်။

ဗဟိုအကျိုးနှင့် ဒေသအကျိုး ညှိနှိုင်းခြင်း - စီမံကိန်းမှရသည့် အကျိုးအမြတ်များသည် ဗဟိုသို့ရောက်ရှိသွားပြီး နှစ်နာမျှများကို

ဒေသခံများသာ ခါးစည်းခံရသည်ဆိုပါက နိုင်ငံအတွက် အကျိုး အမြတ်မရှိသည့် စီမံကိန်းပင်ဖြစ်သည်။ ဖြေရှင်းနည်းတစ်ခုမှာ အချို့ကိစ္စများ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ ချထား ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဗဟိုအစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ငန်း စဉ်တွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အကျိုးအတွက် အပြည့်အဝ ကာကွယ်ပေးခြင်း/ ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင် သည်။

နိုင်ငံရေးသမားများအကျိုး နှင့် ပြည်သူများ၏အကျိုး ညှိနှိုင်းခြင်း - ဒေသခံပြည်သူလူထု၏ လိုလားချက်နှင့် မကိုက်ညီသည့် ဒေသခံ အရာရှိများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည် ပြဿနာများကို ပေါ်ပေါက် စေသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှုပါမစ် ချထားပေး ခွင့်ကို ပြည်နယ်သို့ ချထားပေးလိုက်သဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ သည် ဒေသ အပိုင်ငွေရရှိရန် ရည်ရွယ်၍ ပါမစ်အများအပြား ချထားပေးသဖြင့် တရားဝင်သစ်ထုတ်လုပ်မှု အလွန်အကျွံ ဖြစ် ပေါ်ခဲ့သည်။^{၅၅}

တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှုများပေါ် သက်ရောက်မှု - မူဝါဒသစ်များပေါ် အစိုးရအဆင့်ဆင့်၏ တုန့်ပြန်မှုကို တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှု ဖြစ်စဉ်များ နှင့် တွဲ၍စဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ တွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့်လေ့လာမှုအရ သစ်ဈေးနှုန်း များ လျော့ချနိုင်ရန်အတွက် မြို့နယ်များသည် တရားမဝင် သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းကို အပြိုင်အဆိုင် ဆွဲဆောင်လျက်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။^{၅၆}

တရားဝင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများပေါ် သက်ရောက်မှု - ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို မေးမြန်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့ရာ - တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အတိုက်အခံဖြစ်နေ၊ ထပ်တူကျနေသည့် ဥပဒေ/ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း မူဘောင်များနှင့်အတူ အစိုးရအဆင့်ဆင့်တွင် မတူညီသည့် သတ်မှတ် တောင်းဆိုချက်များသည် အစုအဖွဲ့အစည်းအားလုံးကို အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အတားအဆီး ဖြစ် စေမည် - ဟု ၎င်းတို့၏ ပုပန်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောပြသည်။^{၅၇} ဒေသခံရပ်ရွာများနှင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများအတွက် အန္တရာယ် ကျရောက်စေနိုင်မှုများရှိသည်။

^{၅၄} Siegle and O'Mahony (2006).
^{၅၅} Burgess, R., M. Hansen, B. Olken, P. Potapov, and S. Sieber (2012). အပူပိုင်းဒေသ သစ်တောပြုန်းတီးမှုများ၏ နိုင်ငံရေးနွယ် စီးပွားရေးဆောင်ရွက်ချက်များ (The Political Economy of Deforestation in the Tropics.) *The Quarterly Journal of Economics*, 127(4), 1707-1754
^{၅၆} ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှ စတိတ်ဟိုဒါနှင့် အီးမေးဖြင့် ဆက်သွယ်မေးမြန်းချက်။
^{၅၇} MDRI-CESD and The Asia Foundation မှထုတ်ဝေသည့် Nixon, H., Cindy Joelene, Kyi Pyar Chit Saw, Thet Aung Lynn, and M. Arnold (2013). တို့၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများ (State and Region Governments in Myanmar).. asiafoundation.org/publications/pdf/12490
^{၅၈} *International Organization*, 60(3), 651.မှ ထုတ်ဝေသည့် Brancati, D. (2006). ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း (Decentralization) : တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခ နှင့်

တာဝန်ခံမှု - ကောင်းစွာပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိသည့် အစုအဖွဲ့များ သို့ သဘာဝသယံဇာတ ခန့်ခွဲဝေသည့် ငွေလုံးငွေရင်း ပေးပို့လိုက် ပါက အကျင့်ပျက်လာဘ်စားမှုများ တိုးတက်လာမည်ဖြစ်သည်။^{၆၀} အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ရသုံးစရိတ်များ ညှိနှိုင်းခြင်း၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံ များ စောင့်ကြည့်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်အစိုးရများကို ပံ့ပိုးကူညီပေးသည်။

အခွန်စည်းကြပ်နိုင်မှု - တိုက်ရိုက်အခွန်များ သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက် လွှဲပြောင်းပေးမှုများမှတစ်ဆင့် သယံဇာတဝင်ငွေများ ခွဲဝေသည့် အခါ ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် အခက်အခဲအချို့ ရင်ဆိုင် ရနိုင်ပြီး ရှုပ်ထွေးလှသည့် အခွန်အမျိုးမျိုးကို စီမံကိုင်တွယ်ရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြား ကုမ္ပဏီများကို အခွန်စည်းကြပ်နိုင်ရန်အတွက် အစိုးရအဖွဲ့တွင် အစုအဖွဲ့အလိုက် အရည်အချင်း (institutional capacity) ရှိရန် လိုအပ်သည်။ အချို့သော အခွန်စည်းကြပ်မှုများကို ဗဟိုမှ ချုပ်ကိုင်ထားမှု လျော့ချလိုက်ခြင်းနှင့် နယ်မြေအလိုက် ဝင်ငွေဖန်တီးနိုင်ခွင့် ဆက်လက်ပေးအပ်ထားခြင်းဖြင့် ပြည်နယ် အစိုးရများ၏ အခွန်အတိအကျ စည်းကြပ်လိုသည့် သဘော ထားများကို အားကောင်းစေနိုင်ပါသည်။

ဘတ်ဂျက်ကိုင်တွယ်နိုင်စွမ်း - ဒေသစီးပွားရေး အရွယ်အစားသည် သေးငယ်ပြီး သယံဇာတပေါ်တွင် မှီခိုနေရသည်ဆိုပါက သယံဇာတ၏ နိုင်ငံတကာဈေးနှုန်းအပြောင်းအလဲ (volatility - မတည်ငြိမ်ခြင်း) သက်ရောက်မှုကို ကာကွယ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ကုန်စည်ဈေးနှုန်း အပြောင်းအလဲများကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ အသုံးစရိတ်များ စီစဉ်သတ်မှတ်ရာတွင် ခက်ခဲရသည်။ ပြည်နယ် အသုံးစရိတ်တာဝန် (expenditure responsibilities) များနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုသည် ဝင်ငွေပမာဏနှင့် ကိုက်ညီနေရမည်။

မညီမျှမှုနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ချေ - သယံဇာတ ထုတ်လုပ်သည့်ဒေသ နှင့် မထုတ်လုပ်သည့်ဒေသ၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှုအဆင့်များပေါ် မူတည်ပြီး ထွက်ရှိမှုပေါ် အခြေခံသည့် သယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေ ခြင်းသည် ပို၍ဆင်းရဲသည့်ဒေသမှ ပို၍ချမ်းသာသည့်ဒေသသို့ ပေးသွင်းမှု သို့မဟုတ် ချမ်းသာသည့်ဒေသမှ ဆင်းရဲသည့်ဒေသသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သဘောဆောင်နိုင်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးကြား မညီမျှမှုများ တိုးလက်လာခြင်းသည် မတည်မငြိမ် ဖြစ်မှုကို အားပေးပြီး၊ ပဋိပက္ခဖြစ် နိုင်ချေကို မြင့်တက်စေသည်။^{၆၁}

၃.၂။ ။ သုံးသပ်ချက်များ

ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ သဘာဝသယံဇာတစီမံမှု အခန်းကဏ္ဍနှင့် သဘာဝသယံဇာတဝင်ငွေ ဝေစုခိုင်ရာကိစ္စများကို တပြိုင်တည်း ဖြေရှင်းကြသည်။ ရံဖန်ရံခါ ပေါင်းပြီးဖြေရှင်းကြသည်။ ယနေ့ချိန်ထိ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သမျှ လူသိရှင်ကြား ဆွေးနွေးမှုများတွင် သဘာဝ သယံဇာတ လုပ်ကွက်များ၊ ဝင်ငွေများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုများ ဟူ၍ ခေါင်းစဉ် ခွဲခြားဆွေးနွေးခြင်းမရှိပါ။ တစ်ခုချင်းစီ အတွက် မူဝါဒများ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန်မှာ အရေးကြီးပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆက်တိုက်ဆောင်ရွက် လျက်ရှိပြီး သဘာဝသယံဇာတခန့်အာနာဝအခန်းကဏ္ဍသည် ဆွေးနွေး မှုအတွက်အဓိကခေါင်းစဉ်ဖြစ်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် ခေါင်းစဉ်လည်းဖြစ်သည်။ ပြင်းထန်သည့် ဆိုးကျိုးများရှိခြင်း၊ အပေးအယူများ ပါဝင်နေခြင်းကြောင့် ယင်း ဆွေးနွေးပွဲသည်အထူးသဖြင့် အရေးကြီးသည်။ သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှု သို့မဟုတ် ဝင်ငွေ ခွဲဝေမှုစနစ်များတွင် အပြောင်းအလဲပြုလုပ် ခြင်းသည် စီးပွားရေး ပြန်လည်ပြုပြင်မှု၊ နိုင်ငံရေး/အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် သက်ရောက်မှုများ ရှိစေမည်ဖြစ်သည်။ အဓိကထား စဉ်းစားရမည့် မူဝါဒရေးရာ ကိစ္စများတွင်

သဘာဝသယံဇာတစီမံမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အသုံးချနိုင် သည့် မူဝါဒလမ်းစဉ်များ

သဘာဝသယံဇာတနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ကိစ္စများစဉ်းစား သည့်အခါတွင် မူဝါဒသစ်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် စတင်သင့်သည်။ အားလုံးပါဝင်သည့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှု ပေါ်ပေါက်ရေး၊ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက် ပို၍ လွတ်လပ်သော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများ ရရှိရေး အတွက် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအများအပြားရှိသည်။ လက်ရှိအချိန်ထိ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် ခန့်ခွဲဝေရေးဆွေးနွေးမှု များမှာ အနိုင်အရှုံးဖော်ထုတ်သည့် ဖြစ်စဉ်အနေဖြင့် ရှုမြင်လျက် ရှိခြင်းကြောင့် ဆွေးနွေးချက်ကောင်းများ ပေါ်ပေါက်ရန် အဟန့် အတားဖြစ်စေသည်။

ဝင်ငွေအခွန်အခများကို မစည်းကြပ်နိုင်၊ သယံဇာတများ ကုန်ခမ်း သွားသည့်ကာလအတွက် ပြင်ဆင်ရာတွင် အသုံးမပြုနိုင်ပါက သဘာဝ သယံဇာတထုတ်ယူမှု တိုးမြှင့်ခြင်းသည် နိုင်ငံအတွက် တစ်စုံတစ်ရာ အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမည် မဟုတ်ပါ။ အကျိုးသက်ဆိုင်

^{၆၀} ၂၀၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၊ ကချင်ပြည်မှာ ဘာကြောင့် ပဋိပက္ခတွေ့ဆက်ဖြစ်နေလဲ။

သူများသည် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခြင်း၏ ရေရှည် ရည်မှန်းချက်များကို စဉ်းစားသင့်သည်။ ရေရှည်ရည်မှန်းချက် ဟုဆိုရာတွင် အနာဂတ် မျိုးဆက်များအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း၊ လူသားအရင်းအမြစ် ပြုစုရာတွင် အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် မြန်မာစီးပွားရေး တိုးတက်ရေးနှင့် အမျိုးအစားစုံလင်ရေးကို မြှင့်တင်ရာတွင် အသုံးပြုခြင်းတို့ ပါဝင်နိုင်သည်။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရသို့ ဆက်သွယ်နိုင်သည့် လမ်းကြောင်း - သဘာဝသယံဇာတ ခန့်ခွဲဝေခြင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုများကို နားလည်နိုင်ရန်မှာ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများသည် မည်သည့်အရာကို ခွဲဝေသည်၊ မည်ကဲ့သို့ တွက်ချက်သည်ကို သိထားရမည် ဖြစ်သည်။ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့် အခြေအနေအလိုက် အချက်အလက်မျှဝေခြင်းကို ပုံမှန်အချိန်သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ အစိုးရဌာနအသီးသီး၊ အဆင့်အမျိုးမျိုးမှ မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် အချက်အလက်များ အလွယ်တကူရရှိနိုင်အောင် စီစဉ်ထားသင့်သည်။

သယံဇာတစီမံမှုတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေပြီး ခန့်ခွဲဝေမှု နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးမှုများကိုလည်း သူရုံး ဝါနိုင်သဘောမျိုးမှ ရလဒ်ကောင်းများပေါ်ထွက်သည့် ဆွေးနွေးမှုများအသွင်သို့ ပြောင်းလဲစေမည် ဖြစ်သည်။ စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိမည်၊ ဒေသအကျိုးပြုမှုဝါဒများ ပါဝင်မည်ကို အခိုင်အမာ အာမခံပေးနိုင်သည် ဆိုပါက အကျိုးသက်ဆိုင်သူများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်တိုင်းတွင် ဝေစု အများဆုံးရရှိရေး၊ ရသမျှ ဝင်ငွေအားလုံး ဒေသမှ ကိုင်တွယ်စီမံနိုင်ရေး တွန်းအားပေးမည့် အစား ဝင်ငွေအသုံးပြုရာတွင် ထိရောက်မှုအမြင့်ဆုံး မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည့် တစ်ခုခုဆွဲရန် အားထုတ်ကြတော့မည်ဖြစ်သည်။

ဥပဒေ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း နှင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း - သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့်ဆိုင်သည့် သီးခြားဥပဒေ အများအပြားကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် စုစည်းသင့်သည်။ ယင်းဥပဒေများ အသက်သွင်းအသုံးချမှုကိုလည်း တိုးတက်အောင် ပြင်ဆင်သင့်သည်။
သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုနှင့် အခြားနစ်နာမှုများကို တိုင်းတာခြင်း၊ လျော့ချခြင်း၊ နစ်နာကြေးပေးခြင်း - သဘာဝသယံဇာတထုတ်ယူမှုကြောင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေး၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံ၊ လူမှုရေး ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို စနစ်တကျ တိုင်းတာရန် လိုအပ်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာနများမှတစ်ဆင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများ၊ ဒေသန္တရ အစိုးရများ၊ ရပ်ရွာများအနေဖြင့်

ယင်းလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။

သဘာဝ သယံဇာတ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ ဖက်ဒရယ်ဝါဒ - မြန်မာနိုင်ငံမှ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ အခင်းအကျင်းသည် ရှုပ်ထွေးပြီး သဘာဝသယံဇာတ တူးဖော်ခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခ ဆက်နွယ်မှုမှာလည်း အတိအကျ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ မတူညီသည့် ဒေသများ၏ အခြေအနေများမှာ ကွဲပြားပြီး တိုက်ပွဲဝင်နေဆဲ သို့မဟုတ် အပစ်အခတ် ရပ်စဲထားမှုပေါ် မူတည်ပြီး သဘောထားများ ပြောင်းလဲနိုင်သည်။ အချက်အလက်များအရ ငြိမ်းချမ်းစရာ အများအပြားရှိသည့်တိုင် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားနေဆဲ အချို့သောဒေသများတွင် တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် သဘာဝသယံဇာတ မှောင်ခိုထုတ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာရသည်ဟု ထောက်ပြသည်များ ရှိသည်။^{၆၀}

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု၊ လျှို့ဝှက်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ် သယံဇာတကြွယ်ဝသည့်ဒေသ၊ မကြွယ်ဝသည့်ဒေသ နှစ်ခုလုံးမှ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် သဘာဝသယံဇာတ စီမံမှုနှင့် ခန့်ခွဲဝေရေးတွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများ အားတက်တရော ပါဝင်ရန် တောင်းဆိုလျက် ရှိသည်။ ပြည်နယ်များတွင် ကျင်းပလျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု ညီလာခံများမှလည်း သဘာဝသယံဇာတနှင့်ဆိုင်သည့် ထုတ်ပြန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ကြသည်။ အများစုမှာ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ပင်လုံသဘောတူညီချက်ကို ဖက်ဒရယ်စနစ် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုရန်ထောက်ပြသည်။ ပြည်နယ်များတွင် ECD ရုံးများ ဖွင့်လှစ်လိုက်ခြင်းသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အခွင့်အလမ်း ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ကွဲပြားနေသည့် အုပ်ချုပ်စီမံမှုစနစ်ကို တစုတစည်း တည်း ဖြစ်စေသည်။

မြန်မာ၏ ကဏ္ဍစုံ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို စနစ်တကျ အဆင့်သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း - ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နေသည့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများက သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတ စီမံခြင်းကို နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုအတွင်း ဆွေးနွေးရမည့် အရေးအကြီးဆုံးကိစ္စအဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် သယံဇာတ ခန့်ခွဲဝေမှု အစီအစဉ်များတွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် အပြောင်းအလဲတိုင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ပေါ်တွင် အကြီးအကျယ်သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ဦးဆောင်သည့် အစိုးရလက်အောက်တွင် ၂၀၀၈ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ နောက်တွင် အသွင်သစ်တစ်မျိုးနှင့် ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး/အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတို့ကြားမှ တုန့်ပြန်မှုများကို အလေးအနက်ထား စဉ်းစားရန်လိုအပ်သည်။ သယံဇာတနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြုပြင်

ပြောင်းလဲမှုများသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းနှင့် အခိုင်အမာ ချိတ်ဆက်ထားရန်လိုအပ်သည်။ ပြည်သူများအကျိုးကို ကိုယ်စားပြုသည့် မျှတသည့်ရလဒ် ထွက် ပေါ်လာစေရန်

အတွက် ဓနခွဲဝေမှု အစီအစဉ် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရှေ့နောက် စီစဉ်မှုများသည်လည်း အထူးဂရုပြုဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။

လေး။ ။ အဓိကမေးခွန်းပုစ္ဆာများနှင့် ဆက်လက်လေ့လာဖတ်ရှုရန်

ဆွေးနွေးရမည့် အမေးပုစ္ဆာများ

- ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ နားလည်မှုတည်ဆောက်ရာတွင် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် သယံဇာတစီမံမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ပြည်သူလူထု အလွယ်တကူရယူနိုင်ရန် မည်သည့်အဆင့်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်သနည်း။ မြန်မာအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များကြား အချက်အလက်ခွဲဝေမှု ပြုလုပ်ရန် တိုက်တွန်းသင့်ပါသလား။ မည်သို့တိုက်တွန်းနိုင်မည်နည်း။
- သဘာဝသယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေရန်အတွက် သင့်တော်သည့် အချိုးအစားသတ်မှတ်ရာတွင် ညီမျှမှုရှိစေရန်၊ ပဋိပက္ခအခြေအနေကို နား လည်စေရန် မူဝါဒဆိုင်ရာ ထောက်ထားရမည့်သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား။ သယံဇာတ ဝင်ငွေခွဲဝေရေး အချိုးအစားဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ် ချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ စတိတ်ဟိုဒါတစ်ဦး၏ အခန်းကဏ္ဍမည်သို့ရှိနိုင်မည်နည်း။
- အခွန်ဝင်ငွေကောက်ခံရာတွင် တာဝန်ခံမှု၊ ထိရောက်မှုကို တိုးမြှင့်နိုင်ရန်၊ အကျိုးအမြတ်ရှာခြင်းကို လျော့ချရေးကို အားကြီးမာန်တက် ဆောင်ရွက်လာစေရန် ပြည်နယ်အစိုးရအတွက် မက်လုံးဖန်တီးပေးခြင်းကို မည်သည့်အစီအစဉ်များဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း။ တရားမဝင် ထုတ်လုပ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် မည်သည့်အဆင့်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။
- ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများသည် ပြည်နယ်အဆင့် သယံဇာတစီမံခြင်း နှင့် အခွန်ဝင်ငွေကောက်ခံခွင့် အာဏာတိုး၍ ရရှိလာပါက သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲပေါ်ပေါက်လာသည့် အခက်အခဲများ ဖြေရှင်းရန် မည်ကဲ့သို့သော စွမ်းဆောင်ရည် ဖြည့်ဆည်းမှုများ လိုအပ်မည်နည်း။
- သယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး တာဝန်ချထားမှုများ အလွဲအပြောင်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ဆိုပါက မည်သည့်အစုအဖွဲ့သည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုတိုင်းတာခြင်း၊ လျော့ချခြင်းကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် ယင်းကဲ့သို့ အစုအဖွဲ့များတွင် ထိရောက်စွာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ရန် မည်သည့်အစီအမံများ ချထားဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသနည်း။
- အကြီးစား ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေသည့် သက်ရောက်မှုများကို မည်သို့လျော့ချမည်နည်း။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ လှုပ်ရှားသည့် နယ်မြေများအတွက် အထူးစဉ်းစားရမည့် ကိစ္စရပ်များ ရှိပါသလား။

ဆက်လက်လေ့လာဖတ်ရှုရန်

Arakan Oil Watch (2012). 'Burma's Resource Curse: The Case of Revenue Transparency in the Oil and Gas Sector.' <http://www.burmacampaign.org.uk/images/uploads/Burmas-Resource-Curse.pdf>

Asian Development Bank. (2012). 'Myanmar: Energy Sector Initial Assessment.'

Asian Development Bank (2015). 'Sector Assessment (summary): Energy. Accessed 22 January 2016. <http://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/cobp-mya-2015-2017-ssa-01.pdf>

Bissinger, J. and Linn Maung Maung. (February 2014). 'Subnational Governments and Business in Myanmar'. MDRI-CESD and Asia Foundation. Subnational Governance in Myanmar Discussion Paper Series, Vol. 2.

Global Witness (2015). 'Jade: Myanmar's Big State Secret.' 23 October 2015. <https://www.globalwitness.org/en-gb/campaigns/oil-gas-and-mining/myanmarjade/>

'Managing Myanmar's Forests.' Global Witness. Accessed 15 May 2014. <http://www.globalwitness.org/campaigns/environment/forests/illegal-logging/managing-myanmars-forests>

Myanmar EITI, <https://eiti.org/Myanmar>

'Myanmar First EITI Report', Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), 2 January 2016 <http://myanmareiti.org/content/myanmar-first-eiti-report>

Nixon, H. and Cindy Joelene. (2014). 'Fiscal Decentralization in Myanmar: Towards a Roadmap for Reform'. Subnational Governance in Myanmar Discussion Paper Series. MDRI-CESD and Asia Foundation.

Rahman, F. IGC Policy Brief: 'The Mining Debate: Let's Talk About Inclusive Growth.' The International Growth Centre. <http://www.theigc.org/publications/policy-brief/mining-debate-let%E2%80%99s-talk-about-inclusive-growth>

Siegle, J. and P. O'Mahony (2006). Assessing the merits of decentralization as a conflict mitigation strategy. Bethesda, MD: Development Alternatives, Inc. Paper for US Agency for International Development, Office of Democracy and Governance

Steffensen, J (2010). *Fiscal Decentralization and Sector Funding Principles and Practices* (DANIDA, November 2010), 3.

Wennmann, A. and J. Krause (2009). 'Managing the economic dimensions of peace processes: Resource wealth, autonomy, and peace in Aceh'. Centre on Conflict, Development and Peacebuilding (CCDP), Graduate Institute of International and Development Studies.

The Asia Foundation

Improving Lives, Expanding Opportunities

**No.17, Thu Khi Tar Street
Pyi Thar Yar Residence Lane 1
15 Ward, Bauk Htaw, Yankin Township
Yangon, Myanmar**